

zanonia. Toda to so malenkosti čisto osebnega značaja kakor tudi dejstvo, da je volkec v svojem predavanju popolnoma pozabil povedati, da se ne zabubi na dnu lijaka, ampak si sezida v tej nadbudnejši dobi svojega življenja tesni dvorec v varni zemlji pod lijakom.

Morebiti bi kakega radovednega bralca zanimal tudi mehanizem jerihonske rože, ki ji omogoči skrčiti in zopet razprostrti liste, kateri pojav je označil avtor pri rastlinski pošti. Trebalo bi zaradi tega omeniti, da ima ta križnica samo na zgornji strani listov močne higroskopične stanice, ki hlastno vsrkavajo vodo, hitro narastejo in vsled tega zgornjo plast lista precej povečajo, tako da se mora list razprostrti. Ta fenomen opazujemo tudi pri drugih rastlinah, kakor n. pr. pri selagineli, medtem ko je ustroj pri bodeči neži ravno nasproten. Higroskopične stanice so v tem slučaju na spodnji strani listov, tako da se vsled vlažnosti listi skrčijo in se košek zapre.

Narava hrani pač preveč zanimivih in obenem tajinstvenih zakladov, da bi jih bilo mogoče izčrpati v eni knjigi, in če je še tako razkošna na vsebini kakor »Podobe iz narave«. Zato z isto radostjo, s katero smo prelistali prvi zvezek, pričakujemo tudi drugega.

Dr. Angela Piskernik.

Glasba.

Komorni koncert češkega kvarteta. Za drugi večer letošnje koncertne sezone 9. decembra 1916 nam je Glasbena Matica preskrbela izreden užitek. Nastopil je svetovnoznani češki kvartet iz Prage, ki je sedaj takole sestavljen: g. Karel Hoffmann igra prvo violino, g. Josip Suk drugo, g. Jurij Herold violo, čelo pa g. Lavoslav Zelenká. Za nastop v Ljubljani so si imenovani umetniki izbrali — v dogovoru z artističnim matičnim vodstvom — spored, sestojč iz skladb samo čeških skladateljev, mojstrov: Dvořaka, Smetane in Suka.

Kot prvi je prišel na vrsto — po nekoliko izpremenjenem sporedu — Sukov kvartet v B-duru, op. 11. Sukova glasbena govorica, kot se nam javlja v prvem, tretjem in četrtem stavku njegovega kvarteta, je brezdvomno krepka in globoka, vendar vobče — vsaj za prvič — nekoliko težko umljiva in prebavljiva. Vsled prepogostnega moduliranja in raznih drznih kretenj postane dostikrat nemirna in se ji izgublja enotnost. Značaj omenjenih treh stavkov je dramatičnoburen, teman; zlasti pri zadnjih dveh stavkih se zdi, kot da hoče skladatelj risati grozote sedanjega nemirnega in razburkanega vojnega časa. Izjemo pa dela drugi stavek »Intermezzo«. To vam je dražesten komadič, ki vas po svojem svežem, — rekel bi — skoro pikantnem slovanskem motivu hipoma za seboj potegne in razvedri, pa mu je tudi sicer kot formalno jasni skladbi lahko slediti.

Smetanov kvartet »Iz mojega življenja« v E-molu je izmed vseh treh izvajanih kljub svoji romantiki vendar primeroma najbolj klasičen. Tudi ta kvartet nam v celoti slika mnogo človeškega vrvenja in trpljenja in prestanega gorja, — popolna oglušlost leta 1874. je baje dala Smetanu povod za to glasbeno delo —, a vendar kako se nam vsa ta globoka tragika razodeva mirno in vdano; koliko barv, sočnosti, gorkote je kljub omenje-

nemu dejstvu v tej glasbi! Prekrasna sta zlasti prvi stavek: *Allegro appassionato* z ono tako naravno in blagodejno ponavljajočo se kadenco in tretji stavek: *Largo*.

Dvořakov kvartet v As-duru, op. 105, predzadnji izmed osmerice njegovih kvartetov, nosi na sebi vse znake splošnega Dvořakovega glasbenega stvarjanja: kar moč čvrsto in samoraslo izražanje, gladko in lepo zaokroženo obliko. Kot bisera kvarteta omenjam drugi stavek: *Molto vivace* in tretji: *Lento e molto cantabile*,¹ kateri zadnji je navidez sicer preprost, a v resnici veličastno resen in izredno občuten.

Izvajanje vseh treh kvartetov je bilo samoposebi umevno vseskozi izvrstno in brezhibno. Vsi štirje umetniki so igrali kakor bi igral en sam: vedno strogo natančno skupaj tudi v najhitrejšem tempo, v homofonskih partijah ravnotako enotno se držeč raznih dinamičnih nians: *crec.*, *decrec.*, *dim.* itd. — prekrasna so bila pp mesta —, v polifoniji pa ravnotako skrbno dajajoč prednost glavni temi, oziroma važnejšemu motivu.

In ravno ta enotnost, ta zraslost v eno neločljivo organsko telo je pri izvajalcih, kot so ravno n. pr. komorni kvarteti, brezdvomno ena njih prvih vrlin, eden poglavitnih pogojev njihovih uspehov.

Tega neizrekljivo važnega momenta naj bi se zavedali tudi zlasti člani naših raznih svetnih in cerkvenih pevskih zborov. Tudi tu je v dosego zares uspešnega delovanja neobhodno potrebno, da se pevci in pevke prvič navadijo eden na drugega in na pevovodja, da se glasovi prilagodijo eden drugemu, da nobeden brez vzroka ne sili v ospredje, marveč se vsi podvržejo in podrede celoti radi celote in enote. Da se pa sploh morejo navaditi eden drugega, prilagoditi se eden drugemu ter enotno vežbati, treba, da pevci pri zboru, v katerega so vstopili, tudi vztrajajo ter redno k vajam hodijo. Z rednim skupnim učenjem in rednim skupnim izvajanjem raste in doraste zbor v enoten organizem, ki kot tak kaj velja in zmore. Kako precizno, gladko in vseskozi sporazumno je bilo igranje češkega kvarteta, dasi brez dirigenta. Brez dirigenta? Vidnega dirigenta godalni kvarteti res nimajo, a duh enote, ki preveva vse štiri igralce — to je njih dirigent. Nasprotno pa pri naših pevskih zborih dostikrat opazamo, da pevci kljub vodstvu pevovodja niso vedno točni, ne pojejo kot zbor, kot enota, ampak bi jo rad vsakteri rezal zase, kakor se pač njemu poljubi. Zato več duha skupnosti in enotnosti tudi v naše pevske zборе!

Z veseljem konstatiram dejstvo, da je bila topot celó velika Unionova dvorana za občinstvo, došlo h koncertu, premajhna, dočim je češki kvartet ob svojem prvem nastopu v Ljubljani, 19. novembra leta 1893., v deželni redutni dvorani igral pred pičlo zasadenimi stoli.

Današnje veliko zanimanje za glasbo med Slovenci, in to tudi za novejšo umetno komorno, torej za absolutno glasbo, nam je priča, da se je zmisel za glasbo

¹ Izraza »Molto vivace« in »Lento e molto cantabile« citiram po Paynejevi mali partiturni izdaji. Izdal Ernst Eulenburg, Leipzig. Na programnih listih je drugi stavek označen kot: *Scherzo. Vivace*, tretji pa: *Adagio ma non troppo*. Odkod ta razlika, mi ni znano.

tekem zadnjih desetletij med nami zelo povečal in poglobil, in da tudi širše občinstvo danes glasbe ne umeva več samo kot zabavo, ampak kot resno umetniško, kot eminentno kulturno zadevo.

Kar pa se komorne glasbe kot take tiče, treba pripomniti, da spada kot intimna umetnost v manjše dvorane; tam se taka glasba vse drugače, vse lepše sliši, pa tudi bolj uživa.

Drugo, kar se usojam ob tej priliki omenjati, bi bilo to, naj se pri takih večerih, če mogoče, poskrbi tudi za kako kakršnokoli izpremembo; kajti tudi najboljšega godalnega kvarteta se človek po parurnem neprestanem poslušanju naveliča. Ali bi ne mogel ob takih prilikah pevski zbor Glasbene Matice nastopiti s par vlogami? Bili bi mu zelo hvaležni. Zadnje čase matični pevski zbor sploh malokrat nastopa; če se ne izvaja cel oratorij ali kaj podobnega, pa ga skoro že ne slišiš več. Prosimo malo remedure v tem oziru.

K sklepu še par skromnih vprašanj.

Kdaj pa Slovenci dobimo svoj lasten godalni kvartet? Kdaj lasten orkester? Tudi za tem obojim nam je stremiti in v tem zmislu vzgajati naš mladi glasbeni naraščaj. Ali je treba, da se pri nas skoro vsakdo ravno, oziroma samo klavirskega študija loti, medtem ko imamo violinskih učencev in učenek primeroma še vedno premalo, gojitev ostalih godal (viola, čelo, kontrabas), zlasti pa raznih pihal je pa skoro — tabula rasa?

Začnimo s tozadevnim smotrenim in doslednim delom! Le to nas more in mora v doglednem času privedi k našim ciljem.

Stanko Premrl.

To in ono.

Še nenatisnjena Prešernova pesem. Pod tem naslovom je prinesel poslednji »Zvon« (na str. 572) pet tercin Prešernovih — iz znane prigodnice »Janezu N. Hradeckemu«, zložene za 25-letnico »Njegoviga poglavarstva«, ki jo je kot župan ljubljanski slavil dne 27., odnosno 29. junija 1845. Priobčil jih je »Zvon«, češ, da so »do zdaj še neznane, neobjavljene«, — po nekem rokopisu, ki so ga menda našli v arhivu županskem ali župnijskem v Železni kaplji, in ki ga je poslal č. g. Meško »Zvonu« v objavo; a priobčil z označbo »Dr. Fr. Prešeren m. p.«

Znani »slavospev krasni in bogati Gorenjski, nje sinovom in dekletom«, ter posebej nje staremu krepkemu duhu, — slavospev, ki je o njem govoril pokojni L. Pintar v Lj. Zvonu l. 1907. (na str. 308) v znani svoji »Saturi«, ter ga je Zbornik Matice Slovenske VIII., leta 1906. (na str. 102) označil za drugi in glavni, na višku simetrične srede stoječi arhitektonski vrh v mojstersko zasnovani kompoziciji tercinske prigodnice, je od l. 1845. do dandanes izšel v slovensko deželo v desetih različnih tiskih, najmanj v nekako 20 do 25 tisoč odtiskih.

Pa še druga! Izvirnik tistih petero tercin je za nas do dandanes, ker njih avtentičnega rokopisa ne poznamo javno še nobenega, naslednji »prvi tisk« v Novicah z dne 2. julija 1845. leta, — do naglasa in

ločila veren odtisek prve, posebne, slavnostne izdaje pesmi:

Ozri se na snežnikov velikáne
Ki jih nar mlájši žarek zore zláte
Pozdravi, k' iz iztóká postlje vstáne;
Deléč okróg pogléj ravni bogáte,
V visócih žít na njih pogléj valóve,
Nje réke brég, okróg zeléne tráte;
Pogléj nje čverste, bístrih glav sínóve,
Ki vnéma v sercih se jim želja svéta,
Obèrniť v dóma čast vsih zgód osnóve;
In zvestoserčne nje pogléj dekléta,
Lic rajski zor, oči pogléj nebésa,
In sramožljivost, ki je varh njih cvéta;
Obèrni na nje méstnjane očésa,
Kak ljúbijo poštnost in pravíco,
Vesélje v persih Ti sercé pretrésa.

Kar pa je objavil »Zvon«, je samovoljna potvara, nastala za kak ogovor, dopis ali bogvekaj takega lokalnega tam v Železni kaplji ali kjerkoli že, — samovoljna potvara pravim znane *Levstikove* samovoljne potvare iz l. 1866., ki jo je brati na str. 228 znane »Wagnerjeve« izdaje Prešernovih »Poezij«, slavne zaradi Stritarjevega predgovora. Tisti rokopis pa, objavljen dandanes (ko imamo faksimile »Poezij«) brez poznanja Prešernove avtentične pisave, z očitnim falzifikatom »Dr. Fr. Prešeren m. p.«, je mlad rokopis, bogve čigave roke, a zatrdno ne (to vam povem, dasi rokopisa nisem videl, čeprav iskal!), a zatrdno ne Prešernove, ki je umrl 8. februarja že l. 1849., kakor znano. Pri bližem prepis je *Levstikove*, leta 1866. objavljene samovoljne redakcije, ki nima ne pravopisa, ne jezika, ne ritma več resnično in pristno Prešernovega; kot prepis pa zvest vendarle besedilu Levstikovemu — do edine samovoljne, trde izpremembe »na — Slovence te« namestu Levstikovega »na Ljubljánčane«, odnosno izvirno Prešernovega teksta: »Obèrni na nje méstnjane očésa«.

Kaj naj po vsem tem človek sodi? Saj to, da kdo vé za tiste tercine v Prešernu, to je ob Prešernu še manj kakor sama gola abeceda, ker začne tu abeceda šele z dobrim poznanjem jezika Prešernovega in posebej tistih ritmov njegovih, ki tako značilno svojski pojó, pojó! Pa dobro; zgodilo se je, — in dobili smo *simbol*: simbol »Še nenatisnjena Prešernova pesem«.

Vi, prihodniki, pa opašite si svoja ledja ter očistite si prah s svojih čevljev, preden stopate v svetišče!

V Ljubljani, 6. januarja 1917.

Avg. Žigon.

Zamolčane misli. Unionova dvorana. Koncert violinista, koncert čelista, koncert kvarteta na lok. Pa tako nepričakovan obisk: dvorana polna, nabita, premajhna.

In slavnostno razpoloženje je razlito nad njo! Kakor večnostni dih trepeta nad glavami in na obrazih skrivnosten odsev, kakor pričakovanje razodetja, ki ima priti. — Ponos raste v srcu in radost nad neverjetnim glasbeno-kulturnim napredkom: absolutna glasba, brez besedila, brez pestre različnosti, kakršno nudijo vo-